

Bart en Boris

ONTWERPEN VOOR OUDEREN

Openbare ruimte moet ouderen verbinden met hun omgeving

'Staan we stil of zijn we in beweging?'

De babyboomer wordt grijs. Maar wat betekent een vergrijzende bevolking voor de wijze waarop we de openbare ruimte inrichten? Het is goed om daarbij meer rekening te houden met ouderen. Maar accepteer ook dat de ruimte niet altijd zo wordt gebruikt als de makers het bedoeld hebben. Het wordt tijd dat we de omgeving ook zichzelf laten ontwikkelen.

Auteur: Victor Dijkshoorn

Er worden prachtige dingen verzonnen om ouderen de openbare ruimte in te lokken. En met recht; dit past in de duurzaamheidsgedachte om ouderen te mobiliseren, te betrekken bij wat er in hun omgeving gebeurt. Er zijn tal van bewijzen dat niet alleen de kwaliteit van leven van ouderen erdoor verbetert, maar ook dat de zorgkosten daardoor afnemen.

Hangplek

Maar het pakt lang niet altijd uit zoals wij, de makers, bedacht hebben. Hoe vaak komt het niet voor dat de speeltuin voor kinderen een hangplek voor pubers wordt? Of dat een kunstwerk door

kinderen tot speeltoestel wordt gebombardeerd? Veel te vaak wordt zo'n ontwikkeling nog een beetje gezien als een brevet van onvermogen voor de bedenkers. Onterecht. De omgeving verandert. Demografische factoren spelen daarbij een rol. Kleine kinderen worden groot. Als daarmee een speeltuin verandert in een hangplek, dan is dat een goed teken. De gebruikers nemen hun omgeving in op hun eigen wijze, en daar is helemaal niets mis mee.

Naar buiten

In Almere ben ik betrokken geweest bij de herinrichting van de buitenruimte rond een zorg-

centrum. We wilden dat doen vanuit het idee dat de buitenruimte deel uitmaakt van de zorg. Doel was om bewoners naar buiten te lokken en ze ook meer te betrekken bij wat er in de buurt gebeurt.

We hebben daar vrij intensief onderzoek gedaan naar de behoeften van de bewoners. Wat meteen opvalt, is dat onze opvattingen en ideeën voor de inrichting nogal op de proef worden gesteld.

Culinaire tuin

Zo hadden we het idee geopperd om een 'culinaire tuin' aan te leggen. De gedachte was dat ouderen daar zelf appels konden plukken of

Viktor Dijkshoorn

groenten oogsten en daar iets mee doen. Maar veel ouderen zagen daar niets in. Ze waren allang blij dat ze niet meer zelf hun appelmoes hoeven maken en dat hun eten gewoon wordt opgediend.

Anderen bedachten dat zo'n tuin een heel andere functie kan hebben. Die zagen een eetbare tuin meer als een plek waar ze hun kennis kunnen overdragen aan elkaar of aan andere buurtbewoners die ook gebruik kunnen maken van zo'n tuin.

Stemfraude

De bewoners konden één stem uitbrengen door een geel stickertje te plakken op een artist's impression van hun favoriete concept. Dat leidde tot felle discussies en soms zelfs wat kolderieke situaties. Het ging zelfs zo ver dat er 'stemfraude' werd gepleegd. Plots waren er zelfgemaakte gele stickers in omloop.

De felheid van de discussies en het gerommel met de stemmen deed niets af aan het succes van het onderzoek. We zagen vooral dat de bewoners van het huis met elkaar in gesprek gingen over de inrichting van hun omgeving. Er werd nagedacht over wat ze wilden, maar vooral ook over wat ze zelf met de aangedragen ideeën kunnen.

Ruimte innemen

En dat laatste is een belangrijke les. Het onderzoek in Almere laat namelijk op microniveau zien wat in het groot eigenlijk altijd al gebeurt, name-

lijk dat mensen hun eigen ruimte innemen. Ze bepalen uiteindelijk zelf hoe die gebruikt wordt. Toch is dat een dynamiek waar inrichters van de openbare ruimte misschien nog wat huiverig tegenover staan. Best begrijpelijk. Het voelt nu eenmaal veiliger als je een concept hebt, dat volgens plan uitwerkt en achteraf kunt toetsen aan de doelen die je hebt gesteld. Maar als gebruikers met de vrucht van jouw werk aan de haal gaan en er een eigen bestemming aan geven, kan dat als falen van het plan uitgelegd worden. Dat hebben we natuurlijk liever niet.

Hoger doel

Bovendien wil ik er ook niet voor pleiten om altijd maar de oren te laten hangen naar de grillen van de gebruikers. Soms moet je ze ook goed uitleggen hoe een bepaald element in de landschapsinrichting bijdraagt aan een hoger doel, sociale cohesie bijvoorbeeld.

Een goed voorbeeld daarvan is de jeu de boulesbaan bij de Almeerse zorginstelling. Die werd nauwelijks gebruikt door de bewoners. Er gingen dan ook stemmen op om die maar weg te halen. Maar we zagen tegelijkertijd dat die baan wel door andere buurtbewoners wordt gebruikt. Veel ouderen gaan daarnaar kijken. De baan draagt zo bij aan de integratie van de ouderen in hun woonomgeving. Met dat idee is de jeu de boulesbaan waarschijnlijk nooit aangelegd, maar dat doet niets af aan het nut. Integendeel.

Holistisch

Ik denk dat we de inrichting van de openbare ruimte meer 'holistisch' moeten benaderen, vooral als we rekening willen houden met ouderen. Het gebruik van de buitenruimte wordt steeds meer onderdeel van de zorg. Tegelijkertijd zien we dat de zorgverleners zo zwaar belast zijn met hands-on zorgtaken, dat we van hen niet kunnen verlangen dat ze zich daarmee gaan bemoeien. Maar als ik over de schutting kijk, zie ik vaak genoeg kansen om landschapselementen te gebruiken om buurtbewoners meer te betrekken bij ouderen en vice versa.

Het helpt dat we ons in een economische laagconjunctuur bevinden. We worden genoodzaakt om slimmere oplossingen te vinden voor grote maatschappelijke uitdagingen, zoals de vergrijzing. De tijd dat we op elk probleem een mooie, dure pleister konden plakken, is voorbij. Ik zou het jammer vinden als we weer in oude patronen terugvallen wanneer de economie aantrekt.

Toegankelijk

Willen we een leefbare ruimte creëren voor ouderen, dan is het vooral belangrijk dat we de openbare ruimte voor hen toegankelijk maken. Dat is de beste en goedkoopste manier om ze naar buiten te krijgen. Hoe ze de herwonnen ruimte innemen en hoe ze zich verbinden met hun omgeving, dat kun je gerust aan henzelf overlaten. Observeer en maak aanpassingen waar dat nodig is, bijvoorbeeld om veiligheidsredenen, of gewoon om de verbinding van ouderen met hun omgeving een handje te helpen.

'Staan we stil of zijn we in beweging?'

Wie Victor Dijkshoorn, commercieel manager bij LooHorst Landscaping in Ermelo, wat beter kent, weet dat hij aan een lichte vorm van ADHD lijdt. Aan ideeën geen gebrek dus, maar breng maar eens structuur in die stortvloed van woorden en ideeën. Toch is dat precies wat er gebeurd is. Onder het motto 'Staan we stil of zijn we in beweging?' zal Victor Dijkshoorn in vijf artikelen een aantal trends in de groene wereld proberen aan te wijzen en te duiden. Doel is discussie, waarbij niets en niemand gespaard wordt.

Rien van der Spek

Gebruikers nemen hun omgeving in. Gaan we daar rekening mee houden nu de bevolking verandert door de jaren heen? Wanneer passen we aan en renoveren we?

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-4605